

PRITARTA
Kauno miesto savivaldybės tarybos
2021 m.
sprendimu Nr.

PATVIRTINTA
Kauno lopšelio-darželio „Šilinukas“
direktorius 2021 m.
įsakymu Nr.

KAUNO LOPŠELIO-DARŽELIO „ŠILINUKAS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Duomenys apie įstaigą.

Švietimo teikėjo pavadinimas. Kauno lopšelis-darželis „Šilinukas“.

Teisinė forma. Savivaldybės biudžetinė įstaiga.

Grupė. Ikimokyklinio ugdymo įstaiga, kodas – 3110.

Tipas. Lopšelis-darželis, kodas – 3112.

Grupių skaičius – 12.

Pagrindinė veiklos sritis. Ikimokyklinis ugdymas, kodas 80.10.10.

Adresas. Pašilės g. 34, LT-51358; el. paštas darzelissilinukas34@gmail.com; internetinė svetainė www.silinukas.lt

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą.

Kauno lopšelio-darželio „Šilinukas“ ikimokyklinio ugdymo programa skirta vaikams nuo 1 m. iki 6 m. amžiaus. Programa grindžiama LR Konstitucija, Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija, Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija, LR švietimo įstatymu, Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis, Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu.

Lopšelio-darželio „Šilinukas“ ugdymosi turinys grindžiamas humanizmo idėjomis. Humanistinės krypties psichologai C.Rodžersas, A.Maslou pabrėžia vaiko saviraiškos galimybių svarbą ugdymosi procese, vaiko poreikius, sėkmę, savigarbos puoselėjimą. L. Malaguzzi ugdymosi procese akcentuoja įstaigos ir tėvų partnerystę, todėl stengiamės, kad tėvai taptų aktyvūs vaikų ugdymosi proceso dalyviai. Atsižvelgdami į Regio Emilia filosofiją, kuriame ugdymo aplinką, kurioje vaikas pats atranda, sužino stebėdamas, eksperimentuodamas, tirdamas, bandydamas, kurdamas. Ugdymosi procesas orientuojamas į vaiką, jo prigimtinių poreikių tenkinimą, vaiką kaip aktyvų dalyvį, galintį tenkinti saviraiškos poreikį.

Vaikai ir jų poreikiai.

Vaikams labai svarbus poreikio judėti tenkinimas. Laikydami nuostatos, jog judėjimas vaikams ne tik būtina, bet ir smagi, įdomi, veikla, viena iš pagrindinių sveikatą stiprinančių veiklos krypčių pasirinkome fizinio aktyvumo skatinimą bei grūdinimą. Organizuojamos šios sveikatą stiprinančios ir fizinį aktyvumą skatinančios veiklos: plaukimo pratybos baseine „Tišku tašku“; vandens procedūros; rytinė mankšta; mankštelės tarp veiklų; kūno kultūros

užsiėmimai; judri veikla lauke; judrieji žaidimai grupėje; savaiminis judėjimas; pasivaikščiavimai; sporto rytmečiai, dienos; vasaros fizinio aktyvumo stovykla.

Fizinį aktyvumą skatinančioms veikloms būdingas kompleksškumas: tam tikroje veikloje persipina tikslingos judėjimo užduotys, žaidimai, muzika, šokis. Tinkamiausias ir dažniausiai taikomas vaikų fizinės veiklos metodas – žaidimai, kurimų metu vaikai ugdomi vikrumą, lankstumą, ištvėrę, jėgą, pasitikėjimą savo jėgomis, asmeninės vertės pajautimą. Fizinio aktyvumo veikla gali būti planuota arba spontaniška, neapibrėžta laiko ir turinio atžvilgiu, vykstanti lauke, grupėje ar kitoje aplinkoje.

Garantuojamas vaiko socialinis bei psichologinis saugumas įstaigoje, kuriant jaukią, saugią, sveiką, funkcionalią ugdymosi aplinką, turinčią pozityvios įtakos vaiko asmenybės brandai ir socializacijos sėkmei, puoselėjant teigiamą vaikų savivertę, mokant vaikus savitvarkos, skatinant juos suvokti dienos ritmo svarbą.

Lopšelyje-darželyje ugdomas vaikų savarankiškumas, iniciatyva, sudarant sąlygas kūrybiškumui ir saviraiškos poreikių tenkinimui - vaidinant, šokant, muzikuojant, kuriant dailės darbelius.

Švietimo teikėjo savitumas.

Siekiant ugdyti visuminės sveikatos kompetencijos sampratą, įstaigoje propaguojami sveikos gyvensenos principai (ypač daug dėmesio skiriant vaikų fiziniam aktyvumui, grūdinimuis). Sveikatos ugdymas apima visas amžiaus grupes, atsižvelgiant į individualius vaikų poreikius, tėvų nuomonę.

Nuo 2013 m. lopšelis-darželis pripažintas sveikatą stiprinančia įstaiga. Propaguojant olimpizmo idėjas, dalyvaujame projekte „Olimpinė karta“. Dalyvaujame respublikinės ikimokyklinių įstaigų darbuotojų asociacijos „Sveikatos želmenėliai“ veikloje, programoje „Vaisių ir daržovių bei pieno vartojimo skatinimas vaikų ugdymo įstaigose“.

Siekiant geresnės vaikų emocinės savijautos, norint padėti jiems įgyti socialinių bei emocinių sunkumų įveikimo gebėjimų, dalyvaujame tarptautinėje bendravimo įgūdžių ugdymo programoje „Zipio draugai“. Plietiškas ir ekologinis sąmoningumas ugdomas dirbant pagal tautinės kultūros, ekologijos programas.

Kartą per savaitę sulaukusiems 4 metų amžiaus vaikams organizuojamos plaukimo pratybos Kauno centro sporto mokyklos baseine. Rezultatas: daugelis vaikų išmoksta laisvai plaukti, kiti drąsiai laikosi vandens paviršiuje, tretieji – tiesiog džiaugiasi vandens teikiamais malonumais. Reikėtų pastebėti, jog baseiną lankančių vaikų sergamumo rodikliai mažesni.

Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas.

Lopšelyje-darželyje dirba kvalifikuoti, kompetentingi, aktyviai ieškantys ir savo veikloje diegiantys naujoves, bendradarbiaujantys mokytojai. Vaikų muzikinius bei vizualinės raiškos gebėjimus lavina meno mokytojai. Vaikams, turintiems kalbos ir komunikacijos sutrikimų, įvairiapusių raidos sutrikimų, pagalbą teikia logopedas ir spec. pedagogas.

Prioritetas teikiamas komandiniam darbui. Įstaigoje veikia metodinės grupės: „Sveikatukas“ (atsakinga už sveiktinimo veiklą, dalyvavimą olimpiniam judėjime), „Linelis“ (atsakinga už tautinės kultūros, pilietiškumo ugdymą), „Ekologijos takeliu“ (atsakinga už pozityvaus santykio su supančia aplinka ugdymą).

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai.

Kuriami partneriški tėvų (globėjų) ir lopšelio-darželio tarpusavio santykiai, siekiant vaiko ugdymosi kokybės. Tėvai (globėjai) dalyvauja svarstant ugdymo turinį, metodus, pasiekimų vertinimo formas. Yra informuojami apie vaiko adaptaciją, ugdymosi sąlygas ir vaiko pasiekimus, apie lopšelyje-darželyje „Šilinukas“ vykdomas programas bei projektus, taikomas ugdymo formas, metodus.

Bendravimo su šeima modeliai, būdai, priemonės yra numatyti „Tėvų pedagoginio informavimo ir konsultavimo bei įtraukimo į lopšelio-darželio veiklą programoje“.

Ugdytinių tėvams (globėjams) svarbu, kad vaikai sėkmingai adaptuotųsi įstaigoje, jaustųsi fiziškai, emociškai saugūs, vaikams su kalbos ir komunikacijų sutrikimais būtų teikiamos logopedo paslaugos. Nemaža dalis ugdytinių yra iš nepilnų šeimų, todėl vaikų tėvai (globėjai) turi galimybę pasinaudoti mokesčio už vaikų išlaikymą ikimokyklinėje įstaigoje lengvatomis pagal nustatytą Kauno miesto savivaldybės tarybos tvarką. Atsižvelgiant į ugdytinių tėvų (globėjų) pageidavimus, lopšelyje-darželyje veikia prailginto darbo dienos grupė, kurią lanko ilgiau dirbančių tėvų vaikai.

Individualus bendravimas su ugdytinių tėvais (globėjais), atliktos anketinės apklausos, leidžia išskirti šiuos lopšelių-darželių lankančių vaikų ir šeimos poreikius: visuminis vaikų ugdymas; sveikos gyvensenos ugdymas, fizinio aktyvumo skatinimas; sveika, saugi, jauki ugdomoji aplinka; gera vaiko savijauta, sėkminga vaiko adaptacija grupėje

Mokytojų, specialistų ir šeimos bendradarbiavimas (būdai, metodai, priemonės) apibrėžtas tėvų (globėjų) pedagoginio informavimo ir konsultavimo bei įtraukimo į lopšelio-darželio veiklą programoje“.

Laikydami nuostatas, kad tėvų, pedagogų ir specialistų bendradarbiavimas sukuria vaikui geriausias ugdymosi galimybes, siekiame, kad vaiko tėvai (globėjai) būtų aktyvūs ugdymosi proceso partneriai, pasirinkdami, kiek ir kaip dalyvauti darželio veikloje (pvz., siūlant idėjas, teikiant patarimus, kuriant grupės aplinką, dalyvaujant renginiuose, išvykose, stebint ir vertinant vaikų daromą pažangą).

Programą numatoma atnaujinti pagal poreikį, išanalizavus visas programos struktūrinės dalis bei pastebėjus vienos ar kitos struktūrinės dalies, uždavinių, ugdymo gairių neatitikimą įstaigos kultūros keitimuisi. Taip pat pasikeitus įstaigą lankančių vaikų, šeimos poreikiams, įvykus įstaigos pedagogų kaitai, ugdymosi aplinkos pokyčiams, siekiant, kad lopšelio-darželio ikimokyklinio ugdymo programa atitiktų vaikų poreikius tėvų (globėjų), pedagogų ir visos bendruomenės idėjas, lūkesčius, pageidavimus. Atnaujinant programą bus atsižvelgiama į įstaigos veiklos įsivertinimo rezultatus, vykdytus stebėjimus, tėvų (globėjų), pedagogų apklausas.

II. UGDYMO PRINCIPAI

Ikimokyklinio ugdymo principai:

- *Socialinio kultūrinio kryptingumo.* Ugdymasis grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis, pilietinėmis vertybėmis, orientuotas į vaiko gyvenimui reikalingų socialinių, kultūrinių kompetencijų plėtojimą, tolerancijos ugdymą.

- *Individualizavimo*. Atsižvelgiama į kiekvieno vaiko patirtį, socialinę kultūrinę aplinką, ugdymosi poreikius ir galimybes, lytį, temperamentą, prireikus – specialiuosius ugdymosi poreikius.
- *Integralumo*. Atsižvelgiama į vaiko visuminį pasaulio suvokimą ir jo mąstymo bei veiklos konkretumą.
- *Kontekstualumo*. Ugdymosi turinys glaudžiai siejamas su artimiausia vaiko aplinka, sociokultūriniais pokyčiais joje.
- *Sąveikos*. Ugdymasis grindžiamas visų proceso dalyvių (vaiko, tėvų (globėjų), pedagogų, specialistų ir kitų asmenų, dalyvaujančių vykdant ikimokyklinio ugdymo programą) sąveika (keičiantis informacija, išvalgomis, dalijantis patirtimi, keliant klausimus ir ieškant atsakymų).
- *Tęstinumo principas*. Ikimokyklinio ugdymosi turinys suderintas su priešmokyklinio ugdymo turiniu.

III. UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas – atsižvelgiant į vaiko prigimtins galias, jo individualią patirtį, vaovaujantis raidos dėsniumais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai:

1. Saugoti ir stiprinti vaiko fizinę bei psichinę sveikatą, tenkinant saugumo, aktyvaus judėjimo, asmeninio vertingumo, bendravimo poreikius.
2. Kurti ugdymosi aplinką, tenkinančią prigimtinių vaiko poreikį pažinti, ugdytis aktyviai, per patirtį, tyrinėjant ir sprendžiant problemas.
3. Ugdyti vaiko kūrybiškumą, estetines nuostatas, gebėjimą išreikšti savo patirtį taikant įvairius meninės raiškos būdus.
4. Padėti atrasti ir perimti įvairius supančios aplinkos pažinimo būdus.
5. Skatinti tėvus būti aktyviais partneriais vaikų ugdymo procese.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Lopšelyje-darželyje ugdymo turinys orientuotas į darnų asmenybės vystymąsi, integralų visuminį kompetencijų ugdymą, atsižvelgiant į ugdymo lūkesčius, gebėjimų sritis bei amžiaus tarpsnį (1 pav.).

1 pav. Ugdymo lūkesčiai ir pasiekimų sritys

KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI (asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai, kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai, saugaus elgesio įgūdžiai, taisyklinga kūno laikysena)			
Vertybė nuostata	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiekimai
Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.	Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.	1-2 m.	<ul style="list-style-type: none"> Valgo ir geria padedant suaugusiam arba bando savarankiškai. Kartais parodo mimiką, ženklais arba pasako, kada nori ant puoduko. Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. Paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą.
		2-3 m.	<ul style="list-style-type: none"> Savarankiškai valgo ir geria. Pradeda naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia, bando prausti, nusišluostyti veidą, rankas. Padeda į vietą vieną kitą daiktą.
		3-4 m.	<ul style="list-style-type: none"> Valgo gana tvarkingai. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą. Savarankiškai naudojami tualetu ir dažniausiai susitvarko juo pasinaudojęs. Apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus šiek tiek padedant suaugusiam. Šiek tiek padedamas plaunasi rankas,

			<p>prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sutvarko dalį žaislų, su kuriais žaidė. • Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų.
		4-5 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais. Domisi, koks maistas sveikas ir visavertis. Serviruoja ir tvarko stalą, vadovaujamas suaugusiojo. • Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. • Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. • Žaisdamas stengiasi saugoti save ir kitus.
		5-6 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Valgo tvarkingai. • Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą – kurio vartojimą reikėtų riboti. Savarankiškai serviruoja ir tvarko stalą. • Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. • Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių. • Stebint suaugusiajam saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais įrankiais. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus. • Priminus stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.

FIZINIS AKTYVUMAS

(stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko savybės, smulkiosios motorikos įgūdžiai, rankų-akių koordinacija)

Vertybinė nuostata	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiekimai
Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.	Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių rankos	1-2 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdamas ar tempdamas daiktą, bėga tiesiomis kojomis, atsisėdęs ant riedančio žaislo stumiasi kojomis, pralenda per kliūtis keturpėsčia, padedamas lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu, spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą. • Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, išmeta daiktus iš rankos atleisdamas pirštus, ploja rankomis. • Ridena, meta, gauda kamuolį.
		2-3 m.	<ul style="list-style-type: none"> • 3–4 sekundes pastovi ant vienos kojos. • Tikslingai skirtingu ritmu eina, kur nori,

koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.		<p>vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina 25–30 cm linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją, spiria kamuolį. • Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, ridena, mēto, gauda kamuolį, įkerpa popieriaus kraštą
	3-4 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. • Eina ant pirštų galų, eina siaura linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštinimo. • Mina ir vairuoja triratuką. • Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). • Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. • Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.
	4-5 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. Greitas, vikrus, bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Laipioja lauko įrengimais. Spiria kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį. • Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, sega sagas). • Meta kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį, tiksliau gauda, mušinėja. • Įsisupa ir supasi sūpynėmis.
	5-6 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, šonu, atbulomis. Ištvermingas, bėga ilgesnius atstumus. • Bėga pristatomu ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn. Šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoka į tolį, į aukštį. Važiuoja dviračiu. • Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau. Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. • Su kamuoliu atlieka sporto žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindami veiksmus.

EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA			
(savo jausmų raiška, suvokimas ir pavadinimas, kitų žmonių jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos, savo bei kitų nuotaikų ir jausmų apmąstymas)			
Vertybinė nuostata	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiekimai
Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.	Atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus (užjaučia, padeda).	1-2 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu (nuo silpno nepatenkinto niurzgėjimo iki garsaus rėkimo). Emocijos pastovesnės, tačiau dar būdinga greita nuotaikų kaita. • Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, pykčio, liūdesio emocijų išraiškas.
		2-3 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Pradedą atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradedą vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. • Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoją (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdes).
		3-4 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Pradedą suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Pavadiną pagrindines emocijas. • Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoją (pvz., stengiasi paguosti, padėti). • Pradedą suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu liūdna).
		4-5 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta bei pavadiną savo jausmus ir įvardiją situacijas, kuriose jie kilo. • Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaiką, kurio į žaidimą nepriėmė kiti). • Pradedą kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia.
		5-6 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis. • Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį, dažniausiai geranoriškai stengiasi padėti. • Pradedą kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.

SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ (gebėjimas nusiraminti, atsipalaiduoti, jausmų raiška tinkamais būdais, jausmų raiškos kontrolė, gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių)			
Vertybinių nuostata	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiekimai
Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.	Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.	1-2 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieško nusiramimo: apsikabina minkštą žaislą arba čiulpia čiulptuką, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių. • Pradeda valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.
		2-3 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos. • Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.). • Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.
		3-4 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. • Pradeda valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriau). Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes. • Nuolat primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių.
		4-5 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais. • Vis dažniau jausmus išreiškia mimika, žodžiais, ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes. • Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros.
		5-6 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Pats taiko įvairesnius nusiramimo, atsipalaidavimo būdus. • Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį, susilaikyti nuo netinkamo elgesio, ieško taikių išeičių. • Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.

SAVIVOKA IR SAVIGARBA			
(vaiko asmeninio tapatumo jausmas, bendrumo su šeima, grupe jausmas, tautinio tapatumo jausmas, pozityvus savęs vertinimas)			
Vertybinių nuostata	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiekimai
Save vertina teigiamai.	Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.	1-2 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia to daryti. • Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.
		2-3 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis. • Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima.
		3-4 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu (tėvams pasakoja, ką veikė darželyje ir kt.). • Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina.
		4-5 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė). • Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus. • Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų.
		5-6 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksinti, padėti ir kt.) ir atsakingai pasirinkti (ką veikti, kaip elgtis, aktyviai dalyvauti priimant su jo gyvenimu ir veikla susijusius sprendimus ar kt.). Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių. • Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę. • Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).

SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS

(gebėjimas atsiskirti nuo tėvų ir pasitikėti pedagogais, abipusė pagarba, gebėjimas mokytis palaikyti partneriškus santykius su pedagogais, žinojimas, kaip saugiai elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais)

Vertybinių nuostatų	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiiekimai
Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais .	Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais .	1-2 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Sunkiai atsiskiria nuo mamos, tėčio ar globėjo. • Akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. Mėgsta žaisti kartu su juo, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Prieš ką nors darydamas pažiūri į suaugusiojo veidą, laukdamas pritarimo ar nepritarimo ženklų, atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus. Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos. • Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų.
		2-3 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų. • Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. • Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.
		3-4 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju. • Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.
		4-5 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgė kitas, ir laukia komentarų. Dažniausiai laikosi sutartų taisyklių, suaugusiojo prašymų, pasiūlymų, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam. • Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje, kieme.
		5-6 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiaisiais. Tariasi, diskutuoja su

			<p>jais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešišškai. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Paprašytas paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei.
<p>SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS (gebėjimas užmegzti geranoriškus santykius su kitais vaikais, gebėjimas mokytis bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti tarpusavio nesutarimus, gebėjimas užmegzti ir palaikyti artimesnius asmeninius santykius su vienu ar keliais vaikais)</p>			
Vertybinė nuostata	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiekimai
Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.	Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	1-2 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. Jiems šypsosi, mėgdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako. Gali duoti žaislą kitam, jį imti iš kito, tačiau supykęs gali atimti žaislą iš kito, jam suduoti.
		2-3 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. • Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo. • Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui.
		3-4 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą). • Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba kalbančio vaiko sumanymus. Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. • Gali turėti vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko.
		4-5 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. • Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas savo sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu. Paprašius kitam vaikui, duoda pažaisiti savo žaislu arba žaidžia juo paeiliui. Noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų skirtumus. Gali padėti kitam vaikui. Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos. • Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius.

		5-6 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. • Taikiai diskutuoja, tariasi, derasi su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti paeiliui. Siekdamas rasti kompromisą, įsitraukia į derybų procesą. Supranta, kad grupė vaikų, norėdama veikti sutartinai, turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems. • Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku.
SAKYTINĖ KALBA (aplinkinių kalbėjimo, skaitymo klausymasis, kalbėjimo atpažinimas ir supratimas, natūralus vaiko kalbėjimas su suaugusiais ir vaikais apie savo patirtį ir išgyvenimus, vaiko kalbėjimas su suaugusiais ir vaikais apie supančią aplinką, jos objektus, įvykius, kalbėjimas laikantis perprastų kalbos taisyklių, tautosakos ir grožinės literatūros kūrinėlių deklamavimas, sekimas, pasakojimas)			
Vertybinė nuostata	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiekimai
Nusiteikęs išklausti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.	Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.	1-2 m.	Klausymas. <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi ir kalba, mimika, gestais reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą. • Supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą apie artimiausios aplinkos objektus, reiškinius, santykius, nesudėtingus trumpus tekstus: žaidimus, eilėraštkus, pasakas, pasakojimus, su dienvakarė susijusius paaiškinimus, prašymus, paprastus klausimus. Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus. Kalbėjimas. <ul style="list-style-type: none"> • Noriai dalyvauja pokalbiuose. Mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmais, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. • Dviejų trijų žodžių sakiniais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. • Suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius.
		2-3 m.	Klausymas. <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių. • Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus. Kalbėjimas <ul style="list-style-type: none"> • 3–4 žodžių sakiniais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradeda mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“. • Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar

		<p>ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalba kelių žodžių sakiniais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. • Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštkus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraštkius.
	3-4 m.	<p>Klausymas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai. • Pradeda išklaustyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. <p>Kalbėjimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. • Kalba, pasakoja apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, ką sužinojo, suprato, vartodamas elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius. • Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus. • Deklamuoja trumpus eilėraštkius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika.
	4-5 m.	<p>Klausymas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius, klausosi gyvai, įrašų. • Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. <p>Kalbėjimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalbėdamas žiūri į akis. • Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedamas su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį. • Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių.

			<p>Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveksmius, prielinksnius ir kt.). Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja. Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus.
		5-6 m.	<p>Klausymas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarme. • Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius. <p>Kalbėjimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą, praneša apie tai draugui, grupei draugų, visai grupei. Klausinėja apie tai, kas išgirsta, matyta, sugalvota, pajaušta.
<p>RAŠYBINĖ KALBA</p> <p>(domėjimasis skaitymu, raidėmis, žodžiais, įvairiais simboliais ir jų reikšmėmis, domėjimasis rašymu, raidžių bei žodžių rašinėjimas, įvairių simbolių braižymas ar piešimas, trumpų žodelių skaitymas)</p>			
Vertybė nuostata	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiekimai
Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.	Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.	1-2 m.	<p>Skaitymas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. Pradeda atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laiko taisyklingai. Reaguoja į skaitomą tekstą. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. <p>Rašymas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape.
		2-3 m.	<p>Skaitymas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradeda pažinti aplinkoje esančius simbolius. <p>Rašymas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įvairiomis rašymo priemonėmis kraiglioja vertikalias

		ir horizontalias linijas.
	3-4 m.	<p>Skaitymas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. Skaito knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairioje veikloje. <p>Rašymas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.) Keiverzonėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje.
	4-5 m.	<p>Skaitymas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. • Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. <p>Rašymas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). Rašytinės kalbos srities pasiekimai • Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniiais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis. (Planšetiniame kompiuteryje rašo savo vardą, trumpus žodelius.)
	5-6 m.	<p>Skaitymas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais, supranta nesudėtingą jų siužetą, klausinėja. Pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. Pradeda skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažįsta parašytą žodį, kaip atskirų raidžių junginį. • Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus. <p>Rašymas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Planšetiniu kompiuteriu rašo raides, žodžius. Supranta rašymo tikslus.

APLINKOS PAŽINIMAS			
(socialinės aplinkos pažinimas, gamtinės aplinkos pažinimas, pagarba gyvybei ir aplinkai)			
Vertybinių nuostata	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiekimai
Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.	Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.	1-2 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. • Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. • Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojami (šukos, šaukštas, nosinaitė).
		2-3 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. • Skiria atskirus gamtos reiškinius. • Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. • Pasako savo ir savo šeimos narių vardus. • Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.
		3-4 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, paruoštos ir pan.). • Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę. • Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. • Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius. • Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus. • Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba).
		4-5 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas. • Moka papasakoti apie savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą. Įvardija kelis žinomus gimtojo miesto objektus. Gali savarankiškai nueiti į darželio salę, biblioteką, valgyklą ar, pvz., dailės studiją. • Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis. • Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. • Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip juos naudoti maistui. • Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra).
		5-6 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą. • Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. • Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas,

			<p>įrenginiai). Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė. • Papasakoja apie tradicines šventes. • Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir tarp augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. • Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą. • Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui. • Pradedą suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. • Pradedą jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus. • Rodo pagarbą gyvėjai ir negyvėjai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. • Mokosi rūšiuoti atliekas.
--	--	--	---

SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS

(skaičiavimo sritis - gebėjimas vartoti skaičius ir matematinius simbolius daiktų kiekiui žymėti, daiktų grupėms palyginti pagal kiekį, gebėjimas suprasti daikto vietą eilėje, pastebėti dėsningumus, sudaryti įvairias sekas; matavimo srityje - gebėjimas tapatinti, grupuoti, klasifikuoti daiktus pagal formą, dydį, spalvą, gebėjimas matuoti; daikto vietos ir padėties erdvėje suvokimas; laiko tėkmės suvokimas)

Vertybė nuostata	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiekimai
Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.	Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje.	1-2 m.	<p>Skaičiavimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug. Parodo pirštukais, kiek turi metukų. <p>Matavimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.
		2-3 m.	<p>Skaičiavimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą. • Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. <p>Matavimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tapatina daiktus pagal formą, dydį. Suranda tokios pat spalvos daiktus. • Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnė, o apačioje mažesnė kaladėlė, nebus tvirtas. Supranta ir pradeda vartoti daiktams lyginti skirtus žodžius:

Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedama suvokti laiko tėkmę ir trukmę.		didelis/ mažas, ilgas/trumpas, sunkus/lengvas, storas/plonas, toks pat/ne toks, kitoks, vienodi/skirtingi ir pan.
	3-4 m.	<p>Skaičiavimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pradedama skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridedant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną/mažėja. • Pradedama vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...). <p>Matavimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. Statydamas, konstruodamas, komponuodamas, grupuodamas pradedama atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą. • Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradedama vartoti žodžius: didesnis/mažesnis, ilgesnis/trumpesnis, storesnis/plonesnis, aukštesnis/žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius – mažais. • Pradedama skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę, kūno priekį, nugarą. Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) naudoja žodžius: pirmyn/atgal, kairėn/dešinėn, aukštyn/žemyn. • Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius.
	4-5 m.	<p>Skaičiavimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. Skaičiuoja bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti į klausimus: Kiek iš viso? Kiek daugiau? Kiek mažiau? • Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Pratęsdamas pasikartojančių daiktų ar elementų seką, nebūtinai laikosi tos pačios jos sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus ar elementus pagal vieną požymį, vėliau – pagal kitą). Skiria kelintinius skaitvardžius. <p>Matavimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. • Palygindamas daiktų dydžius, naudojasi sąlyginiu matu (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius:

			<p>ilgesnis/trumpesnis, siauresnis/platesnis, aukštesnis/žemesnis, lengvesnis/sunkesnis. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio, ir atvirkščiai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Juda nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan. • Pradedą suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytą.
		5-6 m.	<p>Skaičiavimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis. • Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais. <p>Matavimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. • Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystų ar bierių medžiagų (vandens, smėlio ir kt.) kiekį. Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias, mažiausias ir kt.). • Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: į kairę, į dešinę, aukščiau, žemiau, virš, po, šalia, greta, viduryje, tarp, priešais, prie, prieš, paskui, šalia vienas kito, už, tarp, viduje, išorėje ir kt. • Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.).
<p>MENINĖ RAIŠKA</p> <p>(emocijų, patirties, minčių, išpūdžių raiška meninėmis priemonėmis ir būdais, meninės raiškos priemonių tyrinėjimas ir eksperimentavimas, meninė kūryba ir improvizacija)</p>			
Vertybinių nuostata	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiekimai
Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai	Spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, mintis, patirtas	1-2 m.	<p>Muzika, šokis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais, mėgdžioja žaidinimų judesius, suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus,

dalyvauti meninėje veikloje.	emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.		<p>dviejų–trijų garsų melodijas ar daineles. Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena kokiu nors daiktu.</p> <p>Žaidinimai, vaidyba.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaidžiant sūpavimo, kykavimo, jodinimo, kutenimo, pirštukų žaidimus bei žaidinimus mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. Įvairius jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais (pamojuoja, apkabina). <p>Vizualinė raiška.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja. Džiaugiasi (šūkčioja, krykštuoja, mojuoja rankomis) dailės priemonės (tirštų dažų, minkštos tešlos) paliekamu pėdsaku ir patiriamais jutimais, siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį. • Tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones intuityviai atranda skirtingus veikimo jomis būdus (brauko pirštais, varvina dažus, maigo tešlą).
		2-3 m.	<p>Muzika.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Emocingai atliepia klausomus kūrinius (vaikiškas dainas, instrumentinius kūrinius) – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan. • Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. • Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuoją, bėga, apsisuka). • Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu. • Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais. <p>Šokis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. • Šoka spontaniškai kurdamas dviejų–trijų natūralių judesių (eina, pritupia, pasisuka ir kt.) seką. <p>Žaidimai, vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaime kilusias emocijas. <p>Vizualinė raiška.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spontaniškai reiškia emocijas, išpūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Bando ką nors pavaizduoti (mama, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius. • Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus.

			Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.
		3-4 m.	<p>Muzika.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokalinius ir instrumentinius kūrinus, judesiais emociškai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina. • Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau). • Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui. • Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. <p>Šokis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų–keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius. • Šoka spontaniškai kurdamas trijų–keturių natūralių judesių seką. <p>Žaidimai, vaidyba.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja. Žaisdamas atsipalaiduoja. Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėjų vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas. <p>Vizualinė raiška.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta“. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika. • Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas.

		4-5 m.	<p>Muzika.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniai. Savais žodžiais išsako kilsius įspūdžius. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius. • Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.). Stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingiau artikuliuoti (aiškiai tarti balsius, priebalsius, dvibalsius), taisyklingiau stovėti, kvėpuoti. • Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus. • Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mišlėms, patarlėms. <p>Šokis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštas paprastasis, stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penkių–šešių natūralių judesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius. • Šoka improvizuotai kurdamas penkių šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus). <p>Vaidyba.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas. Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3–4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką. <p>Vizualinė raiška.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino. Kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris procese gali kisti. • Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, asambliažus, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefone, kompiuteryje).
--	--	--------	--

		5-6 m.	<p>Muzika.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūriniių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius išpūdžius. Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus. • Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą. • Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2–3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį. • Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai. <p>Šokis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlių), paprastųjų ir bėgamųjų (paprastasis bėgamasis, aukštas bėgamasis, liaunas, smulkus bėgamasis) žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius. • Šoka improvizuotai kurdamas septynių–aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreikšdamas erdvės (aukštai – žemai) ir laiko (greitai – lėtai) elementus. <p>Vaidyba.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas. Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius perteikia veikėjo mintis, emocijas. <p>Vizualinė raiška.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus. • Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.
--	--	--------	---

ESTETINIS SUVOKIMAS

(nusiteikimas grožio, meninės kūrybos potyriams bei džiaugsmui; aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajauta; jautrumas grožiui, meno raiškos priemonėms (spalvai, linijai, formai, judesiui, muzikos garsams ir kt.); jutiminių ir emocinių grožio išgyvenimų prisiminimas, apmąstymas ir dalijimasis su kitais)

Vertybinių nuostata	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiekimai
Domisi, gėrissi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.	Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.	1-2 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Skirtingai reaguoja girdėdamas besikeičiančių intonacijų suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus, matydamas gražius gamtos bei aplinkos daiktus ar vaizdus, spalvingas knygielių iliustracijas, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka.
		2-3 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius. • Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrinėdamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygielių iliustracijas, žaislus, džiaugdamasis savo puošnia apranga. Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis.
		3-4 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. • Skirtingai reaguoja (ramiai ar emocingai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką. • Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėrašį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinį, knygielių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.
		4-5 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrissi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais. • Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. • Dalijasi įspūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinėlį, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus.
		5-6 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrissi ir grožisi savo menine kūryba. • Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako,

			<p>kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius. Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė.
<p>INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS (gebėjimas pačiam susirasti veiklą ir ją turiningai plėtoti, gebėjimas įsitraukti į suaugusiojo pasiūlytą ugdomąsi skatinančią veiklą, susikoncentruoti ir išradinai ją plėtoti, gebėjimas susidoroti su kliūtimis siekiant sumanymų realizavimo)</p>			
Vertybinė nuostata	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiekimai
Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.	Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.	1-2 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą, kartoja tai, kas pavyko. Judesį, veiksmą ar garsą gali pakartoti tuoj pat, po kelių valandų, dienų, todėl savarankiškai modeliuoja kelis judesius ar veiksmus į vieną seką. Trumpam atitraukus dėmesį vėl sugrįžta prie ankstesnės veiklos. • Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus. • Veiksmams ir atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugusįjį prie dominančių daiktų. Protestuoja, reiškia nepasitenkinimą, negalėdamas įveikti kliūties.
		2-3 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą. • Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. • Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“.
		3-4 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. • Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei. • Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padrąsinimo.
		4-5 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. • Lengviau pereina nuo paties pasirinktos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytos veiklos. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradinai, savaip, savarankiškai. • Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.
		5-6 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas.

			<ul style="list-style-type: none"> • Susidomėjęs ilgesniam laikui išitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam išitraukti į jo paties sugalvotą veiklą. • Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį.
TYRINĖJIMAS (domėjimasis supančia aplinka, tyrinėjimas pasinaudojant įvairiais pojūčiais, atrastų, sužinotų dalykų aptarimas)			
Vertybinė nuostata	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiekimai
Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.	Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	1-2 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. • Mėgsta žaisti slėpynių. Patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų.
		2-3 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.
		3-4 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. • Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito, ar ne ir pan.).
		4-5 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti). • Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingumą (pvz., kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos). • Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. • Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus
		5-6 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami. • Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. • Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. • Aktyviai tyrinėdami aplinką demonstruoja vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones (pvz., lupą, mikroskopą).

			<ul style="list-style-type: none"> • Su suaugusiaisiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultata, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradingai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus. • Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašūs su savo artimaisiais, kuo skiriasi nuo jų. • Lygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja.
<p>PROBLEMŲ SPRENDIMAS (problemų atpažinimas, įžvelgimas, sprendimų, išeičių paieška ir tinkamiausio sprendimo pasirinkimas bei įgyvendinimas, pasekmių, panaudojus sprendimą, stebėjimas ir apmąstymas, mokymasis įveikti nesėkmes)</p>			
Vertybinė nuostata	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiekimai
Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.	Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.	1-2 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus. • Nepavykus įveikti kliūties, meta veiklą arba laukia pagalbos.
		2-3 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. • Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą.
		3-4 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. • Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. • Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisėkus prašo suaugusiojo pagalbos.
		4-5 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Retsykiais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus. • Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. Nepasisėkus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.
		5-6 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė. • Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų. • Nepasisėkus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.

KŪRYBIŠKUMAS			
(domėjimasis naujais, nežinomais, sudėtingais dalykais; gebėjimas išvelgti problemas, klausinėti, diskutuoti, įsivaizduoti, fantazuoti; gebėjimas ieškoti atsakymų, netikėtų idėjų, kurti variantus, savaip pertvarkyti, pritaikyti; drąsa veikti, daryti savaip)			
Vertybinių nuostata	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiekimai
Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.	Savitai reiškia savo išpūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.	1-2 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. • Atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridenti, nardinti į vandenį ir kt.) ir taiko juos daiktų tyrinėjimui.
		2-3 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje. • Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.
		3-4 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Išvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes. • Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas. • Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.
		4-5 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus. • Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. Džiaugiasi savitu veikimo procesu ir rezultatu.
		5-6 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. • Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. • Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. • Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip.
MOKĖJIMAS MOKYTIS			
(numatymas, ko nori išmokti, aktyvus mokymasis, gebėjimas apmąstyti, ko išmoko)			
Vertybinių nuostata	Esminis gebėjimas	Amžius	Pasiekimai
Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.	Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas	1-2 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Nori naujų išpūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais, juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. Stebi ir mėgdžioja, klausia. • Patraukia, pastumia, paridena, įdeda daiktus ir stebi, kas vyksta, bando pakartoti pavykusį veiksmą. Stebi, mėgdžioja, klausia.
		2-3 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro

informacijos, išbandydamas, spręsdamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.		<p>rezultato.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. • Džiaugiasi tuo, ko išmoko.
	3-4 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako, parodo, ką nori išmokti. • Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius. • Pasako, ką veikė ir ką išmoko.
	4-5 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Norėdamas ką nors išmokti, pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. • Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitiksina. • Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu...
	5-6 m.	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju. • Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeldamas ir spręsdamas problemas. Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose, pvz., enciklopedijose, žinyuose. Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti. • Pasako, ką jau išmoko, ko dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau.

Ugdymo metodai, priemonės.

Reggio Emilia filosofija aplinką, kurioje vaikas ugdomi, įvardija trečiuoju pedagogu. Taikant Reggio Emilia metodo elementus, lopšelyje – darželyje kuriama jauki, fiziškai ir emociškai saugi, funkcionali ugdymosi aplinka, atitinkanti ikimokyklinio amžiaus vaiko poreikius ir galimybes, nevaržanti vaiko judėjimo laisvės, kasdieninėse situacijose aktyvinanti vaikų, iš prigimties viskuo besidominčių, norą tyrinėti, pažinti, atrasti įvairias priemonių panaudojimo galimybes, kurti.

Ne tik vidaus, bet ir lauko edukacinės maksimaliai panaudojamos erdvės skatina vaikų norą pažinti, stebėti. Stengiamės, kad aplinka vaikams suteiktų kuo daugiau įdomios informacijos. Todėl įstaigos kieme puoselėjamas „Svajonių sodas“, kuriame ne tik auga įvairūs krūmai bei medžiai, bet ir prie kiekvieno augalo yra lentelė su jo pavadinimu.

Ugdymosi metodai, būdai ir formos parenkami atsižvelgiant į vaikų amžių, gebėjimus, poreikius, ugdymo tikslą ir uždavinius: vaikas savo patirtį kaupia veikdamas, eksperimentuodamas ir bendraudamas. Ugdymosi priemonės padedančios natūraliai ugdytis reikalingus gebėjimus tiek vidaus, tiek lauko aplinkose, aktyvinančios vaikų savarankiškumą ir aktyvumą, kūrybiškumą, norą veikti greta ar su kitais vaikais, pažinti aplinką, stebėti, tyrinėti, eksperimentuoti, atrasti, taptų impulsu kurti kažką savito, įgyvendinti įdomias ir drąsias idėjas, išreikšti save įvairiais būdais.

Pagrindinė ikimokyklinio amžiaus vaikų veikla – žaidimas. Žaisdamas vaikas nebijo klysti, rizikuoti, išbando visus veikimo būdus, diskutuoja, klausinėja, ieško, bando, pritaiko

problemų sprendimo įgūdžius ir pan. Ikimokyklinio ugdymo procese taikomi vaizdiniai (nukreipti į vaizdinių formavimą apie supančios aplinkos objektus bei reiškinius), žodiniai (tam tikros informacijos perėmimas), praktiniai (padedantys per veiklą pažinti ir suprasti supančią aplinką) metodai. Projektinė veikla skatina vaikus ne išgirsti auklėtojos atsakymus į rūpimus klausimus, bet kartu ieškoti, tyrinėti, bandyti, suvokti, kurti, fantazuoti, atrasti naujus neįprastus dalykus, išreikšti savo patirtį. Tyrinėjant vaikai naudojami visais jūtimais – regėjimu, lytėjimu, uosle. Eksperimentavimas – leidžia vaikui pajusti tiesioginę ir „gyvą“ sąveiką su tyrinėjimo objektu: pačiam eksperimentuoti, daryti atradimus, išmokyti naujų sąvokų, atrasti įvairių pasaulio pažinimo būdų. Pokalbiai, diskusijos – skatina vaikus kalbėti, atsakyti į klausimus, apibūdinti savo veiklą, išsakyti savo nuomonę, analizuoti, kritiškai mąstyti. Pažintinės išvykos, ekskursijos – turtina vaikų pažintinę patirtį, plečia akiratį, padeda susipažinti su aplinka, įgyti socialinių įgūdžių, patirti naujų išpūdžių.

V. PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaiko pasiekimų stebėjimas, fiksavimas ir vertinimas - tai ugdymosi proceso sudedamoji dalis ir grįžtamųjų ryšių pagrindas, sistemingas informacijos apie vaiko individualius poreikius, interesus, pastangas, ugdymą(si) ir daromą pažangą, pasiekimus rinkimo, analizės ir refleksijos procesas.

Vertinimo tikslas – pažinti vaiką, jo individualumą, gebėjimų lygį ir patirtį, numatyti vaiko ugdymo(si) perspektyvas ir pritaikyti ugdymo(si) procesą vaikų grupėms ir kiekvieno vaiko poreikiams bei galimybėms tenkinti.

Vertinimo uždaviniai:

1. Padėti vaikui pažinti save, suprasti savo stipriąsias ir silpnąsias galias, įsivertinti, bręsti kaip asmenybei.
2. Padėti pedagogui įžvelgti vaiko ugdymosi galimybes, identifikuoti problemas, personalizuoti ugdymąsi, parinkti ugdymosi turinį ir metodus.
3. Kaupti informaciją apie vaiko patirtį, pasiekimus, pažangą.
4. Suteikti tėvams (globėjams) informaciją apie vaiko pasiekimus, stiprinti ryšius tarp vaiko, tėvų (globėjų) ir ikimokyklinės įstaigos.
5. Tobulinti įstaigos veiklą, ugdymosi turinį bei plėtoti ugdymosi kryptį.

Vertinimas atliekamas tris kartus per mokslo metus (rugsėjo, sausio, gegužės mėn.). Sausio mėnesį atliekamas tarpinis pasiekimų vertinimas. Vertinimą atlieka su vaikais dirbančių pedagogų komanda (grupių mokytojos, meno mokytojai, logopedas), įstaigos vadovai. Vertinimo procese dalyvauja ir tėvai. Vertinama individuali kiekvieno vaiko pažanga, jo dabartiniai pasiekimai lyginami su ankstesniais. Kokybiniai ir kiekybiniai vaikų pasiekimų rezultatai ir pažanga fiksuojami: elektroniniame dienyne „Mūsų darželis“. Darbai atspindintys vaiko pasiekimus ir pažangą kaupiami individualiame vaiko darbų aplanke grupėje. Vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo metodikas ir bendrus grupių rezultatus pedagogai aptaria susirinkimų, pasitarimų metu. Tėvai apie vaiko ugdymosi pasiekimus ir pažangą informuojami individualių pokalbių metu, pabrėžiant vaiko ugdymosi stiprybes ir silpnybes, galimus jų koregavimo būdus. Vaiko pasiekimų vertinimo metodai: vaiko stebėjimas natūralioje kasdieninėje veikloje, vaiko veiklos ir kūrybinės raiškos darbėlių analizė (meninės, žodinės kūrybos darbai, pratybos, nuotraukos, vaiko veiklos stebėjimo užrašai), vaiko kalbos užrašai, pokalbiai su vaiku ir vaiko tėvais, specialistų pokalbiai, jų vertinimas.

Vaikų pasiekimų stebėjimas, fiksavimas ir vertinimas atliekamas vadovaujantis „Kauno lopšelio-darželio „Šilinas“ pasiekimų ir pažangos vertinimo tvarkos aprašu“ bei „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“.

VI. NAUDOTI ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

1. Adaškevičienė E. „Vaikų fizinės sveikatos ir kūno kultūros ugdymas“. Klaipėda: KU leidykla, 2004.
2. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Vilnius: ŠMM Švietimo aprūpinimo centras, 2015.
3. Ikimokyklinio amžiaus vaikų olimpinio ugdymo programa. Utena: Indra, 2014.
4. Ikimokyklinio ugdymo kokybė. Švietimo problemos analizė. ŠMM, 2012, rugsėjis Nr. 13 (77).
5. Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo dermė. Tyrimo ataskaita. 2012. http://www.ikimokyklinis.lt/uploads/files/dir574/dir28/dir1/15_0.php
6. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Švietimo aprūpinimo centras, 2016.
7. Į vaiką orientuotas ugdymas nuo gimimo iki trejų metų. Lietus, 2001.
8. Jautakytė R. „Ankstyvasis muzikinis vaikų ugdymas“. Klaipėda: KU leidykla, 2009.
9. Jovaiša L. „Ugdymo mokslas ir praktika. Vilnius: Agora, 2001.
10. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. LR įstatymu Nr. I-983.
11. Socialinių įgūdžių ugdymo vadovas. Vilnius: ŠMM Švietimo aprūpinimo centras, 2003.
12. Raidos psichologija: integruotas požiūris. R. Žukauskienė. Vilnius, 2012.
13. Rauckis J., Drungilienė D. „Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros programa ir metodinės rekomendacijos“. Vilnius, 2003.
14. Szarkowicz D. Stebėjimas ir refleksija. Thomson/ Social Science Press, 2006.
15. Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija.